

SZABÓ ÉVA

A fegyelmi eljárásra visszaadás a katonai büntetőeljárásban mint büntethetőséget megszüntető speciális ok

A katonai büntetőeljárásban ismert jogintézmény a bűncselekmény fegyelmi eljárásban történő elbírálása, amely – gyakorlati alkalmazását tekintve – hasonlít a polgári személyekkel szemben alkalmazható megrováshoz. (Természetesen a katonai büntetőeljárásban is alkalmazható megrovás intézkedés.) A Be. 485/A és B §-a szabályozza e jogintézményt, amely jelenlegi formájában 2003. július 1. napjától hatályos.

Alkalmazásának feltétele a feljelentés elutasítása vagy a nyomozás megszüntetése mellett a büntetőügy iratainak megküldése fegyelmi eljárás lefolytatására az arra illetékes parancsnoknak, mert – az eljáró katonai ügyész megítélése szerint – a katonai vétség miatt a büntetés célja fegyelmi fenyítéssel is elérhető. A fegyelmi fenyítés alkalmazásának célja pedig a szolgálati rend és fegyelem védelme, az elkövető nevelése, valamint másoknak a fegyelemsértéstől való visszatartása. A katonai ügyész önállóan, saját megfontolásból is dönthet erről, illetve kezdeményezés alapján is egyetérthet e jogintézmény alkalmazásával: ha a katonai nyomozó hatóság lehetőséget lát a bűncselekmény fegyelmi eljárásban történő elbírálására, az iratokat – a bűncselekmény fegyelmi eljárásban történő elbírálására vonatkozó javaslatával – a határozat meghozatala céljából haladéktalanul felterjeszti az illetékes katonai ügyészhez, aki erről 72 órán belül határoz.

A Be. 604. § (4) bekezdésének b) pontja alapján a fegyveres szervezetet irányító miniszter felhatalmazást kapott, hogy az igazságügyért felelős miniszter egyetértésével a nyomozásra illetékes parancsnokokat, valamint hatáskörüket és a parancsnoki nyomozás részletes szabályait rendeletben állapítsa meg. Ennek megfelelően:

– A Magyar Honvédség katonai nyomozó hatóságairól és a bűncselekmények parancsnoki nyomozásáról szóló 19/2003. (V. 8.) HM–IM együttes rendelet tehát ama – a katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozó – bűncselekmények nyomozására ad lehetőséget a parancsnoknak, amelyek védett jogi tár-

gyát a legjobban ismeri, a tényállást pedig nyomozó tisztí apparátusa révén a lehető legrövidebb időn belül fel tudja deríteni.*

- A belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek katonai nyomozó hatóságairól és a bűncselekmények parancsnoki nyomozásáról szóló 25/2003. (VI. 24.) BM-IM együttes rendelet alapján katonai vétség elkövetése miatt rendőr ellen indított büntetőeljárásban – ha a nyomozás nem tartozik a katonai ügyész kizárólagos hatáskörébe – katonai nyomozó hatóságként az illetékes parancsnok (vezető) jár el, aki a nyomozó hatósági jogkörét nyomozó szerv, illetve az e feladat ellátásával megbízott nyomozó tiszt útján vagy személyesen gyakorolja.
- A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjai által elkövetett katonai vétségek parancsnoki nyomozásáról szóló 7/2003. (VI. 27.) MeHVM-IM együttes rendelet 2. §-a értelmében katonai nyomozó hatóságként eljáró illetékes parancsnok az Információs Hivatal hivatásos állományú tagja tekintetében az IH főigazgatója, az Alkotmányvédelmi Hivatal hivatásos állományú tagja tekintetében az AH főigazgatója, a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat hivatásos állományú tagja tekintetében pedig az NBSZ főigazgatója.
- A büntetés-végrehajtási szervezet katonai nyomozó hatóságairól és a bűncselekmények parancsnoki nyomozásáról szóló 16/2003. (VI. 20.) IM rendelet 2. § b) pontja értelmében az illetékes parancsnok a büntetés-végrehajtási intézmény parancsnoka a vezetése alatt álló büntetés-végrehajtási szerv hivatásos állományú tagja tekintetében.

A katonai büntetőeljárásban – a védélőkészítéssel, a nyomozástörvényességi felügyelettel és a büntetőügyek katonai ügyészségi nyomozásával, valamint a vádemeléssel kapcsolatos feladatokról szóló 15/2003. (ÜK.7.) LÜ utasítás értelmében – a parancsnoki nyomozás felügyeletét az a területi katonai ügyészség látja el, amelynek illetékességi területén a nyomozást végző parancsnok állomáshelye van. Az illetékes parancsnoknak – mint katonai nyomozó hatóságnak – a katonai büntetőeljárásban hozott határozata, intézkedése vagy az intézkedésének elmulasztása miatt bejelentett jogorvoslati kérelmeket a katonai ügyész bírálja el.

A katonai ügyészi szervezet öt területi katonai ügyészséget (Budapest, Debrecen, Győr, Kaposvár, Szeged) foglal magában. A Budapesti Katonai

---

* Fejes Erik: Útmutató a Magyar Honvédség nyomozótiszteinek. Budapesti Katonai Ügyészség, Budapest, 2011

Ügyészség illetékességi területe – a cikk megírásának időpontjában – Budapestre, Fejér, Heves, Jász-Nagykun-Szolnok, Komárom-Esztergom, Nógrád és Pest megyére terjed ki.

Ha a katonai ügyész – akár saját megfontolásból, akár kezdeményezésre – a bűncselekmény elbírálását fegyelmi eljárásra utalta, a fegyelmi eljárásra illetékes parancsnok – fő szabály szerint, külön törvényben meghatározott kivételekkel, az állományilletékes parancsnok – a szolgálati viszonyt szabályozó külön törvény rendelkezései szerinti eljárásban, az ott meghatározott fegyelmi fenyítések szabhatja ki. Eljárása során azonban ahhoz igazodó szankciót kell alkalmaznia, hogy bűncselekményt bírál el, amelynek tárgyi súlya nagyobb, mint egy fegyelmi vétségnek.

A fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény 123. § (1) bekezdése értelmében a fegyelmi fenyítések lehetnek: feddés, megrovás, pénzbírság, egy fizetési fokozattal egy évre való visszavetés, a soron következő rendfokozatba való előléptetés várakozási idejének hat hónaptól két évig terjedő meghosszabbítása, egyvel alacsonyabb rendfokozatba hat hónaptól két évig történő visszavetés, alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezés, a szolgálati viszony megszüntetése és a legsúlyosabb fegyelmi fenyítés, a lefokozás. Ilyen fegyelmi fenyítéssel sújthatók a rendőrség, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok és a büntetés-végrehajtási szervek hivatásos állományú tagjai; míg a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló törvény 135. § (1) bekezdése értelmében feddés, megrovás, szigorú megrovás, pénzbírság, a beosztási illetmény legfeljebb húsz százalékkal történő csökkentése legfeljebb egy évig, a minimális várakozási idő hat hónaptól két évig terjedő meghosszabbítása, a szolgálati viszony megszüntetése és a lefokozás fegyelmi fenyítéssel sújthatók a katonák.

A fegyelmi fenyítést kiszabó határozatot a katonai ügyésznek is kézbesíteni kell.

A megfenyített és védője – ha a külön törvényben meghatározott panaszjogát kimerítette – a jogerős parancsnoki döntés után három napon belül a fegyelmi eljárásra utalt bűncselekmény miatt fenyítést kiszabó határozat vagy parancs bírósági felülvizsgálatát kérheti. A kérelem elbírálásáig a fenyítés nem hajtható végre, tehát a kérelem a végrehajtásra nézve halasztó hatállyal bír.

A kérelmet a fenyítést kiszabó parancsnoknál kell előterjeszteni, aki azt az ügy irataival együtt huszonnégy órán belül megküldi a területileg illetékes megyei bíróság katonai tanácsának. A kérelem a tárgyalás megkezdéséig visszavonható. A tárgyaláson a parancsnok és az ügyész felszólalhat. Ha írás-

ban kívánnak nyilatkozni, a nyilatkozatot a tárgyalás megkezdése előtt kell a bíróságnak megküldeni.

A katonai tanács egyesbíróként eljárva három napon belül, tárgyaláson, a megfenyített meghallgatása és az iratok alapján bírálja el a kérelmet, szükség esetén további bizonyítást vesz fel, amelynek eredményeként végzésében

- a határozatot vagy a parancsot helyben hagyja, ha a kérelem alaptalan;
- a fenyítés mértékét csökkenti vagy enyhébb fenyítést alkalmaz, ha a kérelmet részben vagy egészben megalapozottnak találja;
- a fenyítést kiszabó határozatot vagy parancsot megsemmisíti, ha az ügy büntetőeljárás során történő elbírálása esetén felmentő vagy az eljárást megszüntető rendelkezést kellene hozni, és az eljárást megszünteti.

A törvényben kizárt, az elkésett vagy a nem jogosulttól származó kérelmet a bíróság elutasítja. A kérelem elutasításának a tárgyalás kitűzése előtt is helye van. A bíróság végzése elleni fellebbezésre az eljárást megszüntető végzés elleni fellebbezésre vonatkozó rendelkezések az irányadók, tehát a határozat bármely rendelkezése vagy indokolása is támadható. Másodfokon a Fővárosi Ítéletábla Katonai Tanácsa jár el.

A Budapesti Katonai Ügyészségen 2011-ben – a cikk megírásának időpontjáig – mintegy harmincnolc esetben került sor katonai vétség miatt indult bűnügyben az ügy fegyelmi eljárás lefolytatására történő visszaadására (tizennyolc esetben szolgálatban kötelességszegés vétsége, öt esetben jelentési kötelezettség megsértésének vétsége, tizenhárom esetben szolgálati feladat alóli kibúvás vétsége és egy esetben parancs iránti engedetlenség vétsége).

A vizsgált ügyekben – egy kivétellel – a nyomozás megszüntetése mellett határozott az ügyész arról, hogy lehetőséget ad az elkövetőnek, hogy a terhére rótt katonai vétséget az illetékes parancsnoka fegyelmi eljárásban bírálja el. A határozat mindig tartalmaz figyelmeztetést arra vonatkozóan, hogy ha a terhelt (vagy a védője) a határozattal szemben panasszal él és a feljelentés elutasításának, illetve a nyomozás megszüntetésének más oka nincs, akkor az eljárást folytatni kell.

Nézzük (példálózó jelleggel), milyen ügyekben határozotunk a nyomozás megszüntetése mellett a büntetőügy fegyelmi eljárásra történő visszaadásáról!

Az őrvezető gyanúsított 2011. augusztus 12-én 7.00 órától 24 óras egészségügyi tiszthelyettesi szolgálatba volt vezényelve. A gyanúsított 2011. augusztus 13-án, a szolgálat letelte előtt, 6.58-kor engedély nélkül elhagyta a laktanya területét, ezzel megvalósította a Btk. 348. § (1) bekezdésébe ütköző és aszerint büntetendő szolgálatban kötelességszegés vétségét. Az eljáró ka-

tonai ügyész enyhítő körülményként értékelte a beismerő vallomást, a megbánó magatartást, azt, hogy a gyanúsított a beteg gyermekéhez igyekezett, s csupán két perccel a szolgálat letelte előtt távozott. Állományilletékes parancsnoka az örvezetőt fegyelmi határozatában szigorú megrovás fenytéssel sújtotta. (Szigorú megrovás esetén az állomány fenytett tagja nyolc hónapig áll a fenytés hatálya alatt és viseli a jogszabályban meghatározott joghátrányokat, míg megrovás fenytés esetén csupán négy hónapig.)

A bv. őrmester gyanúsított 2011. június 25-én 6.30-tól 19.00 óráig körletfelügyelői szolgálatot látott el az intézet egyik objektumának körletén. A gyanúsított 9.35 körül engedély és váltás nélkül elhagyta felállítási helyét és az objektum egy másik körletére távozott abból a célból, hogy ott egy kollégájának segítséget nyújtson, mivel egy zárkaajtóba beszorult kulcsot nem tudott kivenni. A gyanúsított cselekménye a Btk. 348. § (1) bekezdésébe ütköző és aszerint büntetendő szolgálatban kötelességszegés vétségének a megállapítására alkalmas. Az ügyész enyhítő körülményként értékelte a beismerő vallomást és erre, valamint a gyanúsított jó parancsnoki jellemzésére figyelemmel adta vissza fegyelmi eljárásban történő elbírálásra az ügyet. A bv. intézet parancsnoka fegyelmi határozatában katonai vétség miatt a bv. őrmestert a soron következő rendfokozatba való előléptetés várakozási idejének egy évig terjedő meghosszabbítása fegyelmi fenytéssel sújtotta.

A rendőr törzsszázlós gyanúsított baleseti helyszínelő 2010. május 1-jén, július 3-án, július 10-én, július 26-án, augusztus 1-jén és augusztus 20-án szolgálatának teljesítése közben a számára engedélyezett, lakásán eltölthető egy óra munkaközi szünetet túllépte. Cselekménye a Btk. 348. § (1) bekezdésébe ütköző és aszerint büntetendő szolgálatban kötelességszegés vétségének megállapítására alkalmas. A katonai ügyész a gyanúsított szolgálati múltjára és parancsnoki jellemzésére, valamint ténybeli beismerő vallomására figyelemmel döntött a Be. 485/A § (1) bekezdésében foglalt rendelkezések alkalmazásáról.

Az állományilletékes parancsnok fegyelmi határozatában feddés fenytésben részesítette a rendőr törzsszázlóst.

A bv. főtörzsőrmester gyanúsított 2011. május 10-én 6.30-tól 19.00 óráig nappalos körletfelügyelői szolgálatba volt vezényelve. A gyanúsított a szolgálattételre 6.30-kor annak ellenére nem jelentkezett, hogy a szolgálat kezdő időpontjáról kellő időben tudomást szerzett, ennek tényét a napi parancs aláírásával elismerte, mégis magát a szolgálati feladat ellátása alól távolmaradással kivonta (elaludt). Szolgálatának ellátását 2011. május 10-én 7.10-kor kezdte meg. Cselekménye a Btk. 349. § (1) bekezdésébe ütköző és aszerint

büntetendő szolgálati feladat alóli kibúvás vétségének a megállapítására alkalmas. Az eljáró katonai ügyész a gyanúsított szolgálati múltjára és parancsnoki jellemzésére, valamint beismerő vallomására tekintettel döntött a fegyelmi eljárásban történő elbírálás kezdeményezéséről. Az állományilletékes parancsnok a bv. törzssőrmestert – arra figyelemmel, hogy a késedelemmel történt szolgálatba lépése az objektum napi tevékenységét és annak koordinálását nem lassította, illetve kiértesítése után megtörtént az azonnali szolgálatba lépés – a soron következő rendfokozatba való előléptetés várakozási idejének egy évvel történő meghosszabbítása fenytéssel sújtotta.

A gépkocsizó járőrszolgálatba vezényelt *rendőr főtörzssőrmester és rendőr zászlós* gyanúsítottak 2011. április 6-án szolgálatteljesítés során 18.00 és 19.00 óra között a részükre a megyei rendőr-főkapitányság megbízott rendészeti igazgatója által meghatározott feladattervtől és az eligazító lapon számukra meghatározott felállítási helytől eltérően nem a felállítási helyükön tartózkodtak, és a részükre meghatározott fokozott közúti ellenőrzést sem hajtották végre. A gyanúsítottak mulasztásukkal súlyosan megszegték a gépkocsizó járőrszolgálatra előírt kötelmeiket. Cselekményük alkalmas a Btk. 348. § (1) bekezdésébe ütköző és aszerint büntetendő szolgálatban kötelességszegés vétségének a megállapítására.

Az eljáró katonai ügyész a gyanúsítottak vonatkozásában a katonai vétség tényleges csekély tárgyi súlyára és a pozitív parancsnoki jellemzésre tekintettel döntött a nyomozás megszüntetése és fegyelmi eljárásra utalás felől.

A gyanúsítottakat az állományilletékes parancsnok fegyelmi határozatában ötven-ötvenezer forint pénzbírság fenytéssel sújtotta, amelynek végrehajtását hat hónapra felfüggesztette. A szankció mértékének megállapításánál figyelemmel volt a fegyelmi fenytéssel sújtott rendőrök szakmai előéletére, fegyelmi helyzetére, a terhükre rótt katonai vétség csekély tárgyi súlyára, és a pénzbírság végrehajtását annak érdekében függesztette fel, hogy annak hatálya alatt az érintetteket és más közterületeken szolgálatot teljesítő hivatásos rendőröket preventív jelleggel visszatartsa a hasonló jellegű cselekmények elkövetésétől.

A bv. törzssőrmester gyanúsított 2011. március 10-én 5.40-től 18.10-ig körletfelügyelői szolgálatot látott el, amelynek során a bv. intézetbe érkező fogvatartottak befogadásakor a személyi motozást, ruházatátvizsgálást végezte. A gyanúsított az egyik előzetes letartóztatott ruházatának átvizsgálását gondatlanságból olyan hanyag módon hajtotta végre, hogy a fogvatartott nadrágjának szárában elrejtett mobiltelefont nem észlelte. Ezzel lehetővé tette, hogy

a készüléket a fogvatartott az intézet zárkájába magával vigye és ott tiltott kapcsolattartásra használja.

A gyanúsított e magatartásával megszegte a bv. intézet parancsnokának intézkedéseiben előírt kötelmeit és a cselekménye jelentős hátrány veszélyével járt a szolgálatra. A gyanúsított magatartása a Btk. 348. § (1) bekezdésébe ütköző, de a (4) bekezdés első fordulata szerint minősülő és büntetendő szolgálatban gondatlanságból elkövetett kötelességszegés vétségének a megállapítására alkalmas. Az eljáró katonai ügyész a bűncselekmény elbírálásakor a gyanúsított javára értékelte példás szolgálati múltját, azt, hogy nem volt fenytve, 2010-ben jutalmat kapott. Parancsnoka szerint a munkáját fegyelmezetten, az előírások betartásával végzi, szolgálati jellemzésében átlag feletti minősítést is kapott.

A fegyelmi határozatban az állományilletékes parancsnoka a gyanúsítottat egygel alacsonyabb rendfokozatba hat hónap időtartamra történő visszavetés fenytéssel sújtotta.

A főtörzsőrmester gyanúsított részére 2011. augusztus 18-án az ütegpáncsnok-helyettes írásban azt a parancsot adta, hogy az öltözködési szabályzatban foglaltaknak megfelelően öltözködjék, azaz az állományukba tartozó katonaként piros barettsapkát viseljen. A kapott parancs ellenére a főtörzsőrmester 2011. szeptember 5-én 11.30 körül, amikor a logisztikai főnökség épületébe ment, az épület közelébe érve levette a piros sapkáját, azt zsebre tette, majd fedetlen fővel haladt tovább az épület felé, e magatartásával megszegte az ütegpáncsnok-helyettes parancsát. A gyanúsított cselekménye a Btk. 354. § (1) bekezdésébe ütköző és aszerint büntetendő parancs iránti engedetlenség vétségének a megállapítására alkalmas.

Fegyelmi határozatában az állományilletékes parancsnoka a katonai vétség miatt szigorú megrovás fenytéssel sújtotta. A fegyelmi felelősségre vonás mértékének megállapításánál súlyosbító körülményként vette figyelembe, hogy a főtörzsőrmester 2011. szeptember 14-én feddés fenytésben részesült, amely alól még nem mentesült; enyhítő körülményként értékelte azonban a korábbi példamutató magatartását, azt, hogy kiemelkedő munkája miatt az eljárás előtti két éven belül többször részesült elismerésben, az őszinte beismerését és megbánását, továbbá pozitív parancsnoki jellemzését.

A szerződéses szakaszvezető gyanúsított részére az alakulat parancsnoka 2010. november 9-től 14-ig regeneráló pihenést engedélyezett Balatonkenesén. Nevezett 2010. november 9-én megjelent az üdülőben, bejelentkezett a recepción, de másnap elhagyta az üdülőt és a lakására távozott. Az üdülő elhagyásáról, annak okáról, illetve a későbbi tartózkodási helyéről az alakula-

tot nem értesítette, és munkavégzésre is csak november 15-én jelentkezett. A gyanúsított cselekményével megszegte a Magyar Honvédség Szolgálati Szabályzatának azt az előírását, amely alapján a katona köteles jelenteni a személyét érintő fontosabb eseményeket. A gyanúsított magatartása alkalmas a Btk. 350. § (1) bekezdésébe ütköző és aszerint büntetendő jelentési kötelezettség megszegése vétségének megállapítására. Az eljáró katonai ügyész enyhítő körülményként a gyanúsított beismerő vallomását és megbánó magatartását, valamint pozitív parancsnoki jellemzését értékelte, és ezekre figyelemmel döntött a fegyelmi eljárásra utalás mellett. Az állományilletékes parancsnoka fegyelmi határozatában feddés fenytéssel sújtotta.

Összegzés

Összességében megállapítható, hogy a fegyelmi eljárásra visszaadás alkalmazására a csekélyebb tárgyi súlyú katonai vétségek esetén, beismerő vallomás, megbánó magatartás tanúsítása mellett, jó parancsnoki jellemzés alapján kerül sor. A megfenyített a vizsgált ügyek egyikében sem élt jogorvoslattal a vele közölt fenytést kiszabó határozat ellen. Szeretném hangsúlyozni, hogy bármilyen csekély tárgyi súlyú katonai vétség megvalósításáról legyen is szó, a megsértett rendelkezések a fegyveres erők és fegyveres testületek szolgálati rendjének és fegyelmének, feladataik ellátására való alkalmasságának garantálását szolgálják.